

Miljöredovisning

2021

utifrån Miljöplan 2021-2024

Ansvarig verksamhet	Hållbar Utveckling
Kontakt	Miranda Fredriksson, Gustav Green
Datum	2022-03-10
Diarienummer	RS/191946
Region Värmland Regionens hus 651 82 Karlstad	

Sammanfattning

Region Värmlands miljöredovisning för 2021 har sin utgångspunkt i Miljöplan 2021–2024 som antogs av regionfullmäktige i juni 2021. Miljöplanen innehåller tre övergripande mål och sju målområden för miljöarbetet. Till varje målområde finns en långsiktig målsättning som visar framtidsvisionen. Respektive målområde har också kortsiktiga mål med ambitionen att de ska uppnås under planperioden.

Under 2021 lades vikt på att implementera miljöplanen genom att kommunicera innehållet internt samt att bilda och starta interna arbets- och avstämningsgrupper för ökad samverkan mellan olika verksamheter i arbetet med målen. En handlingsplan med åtgärder togs fram för genomförande inom arbets- och avstämningsgrupperna under perioden 2022 till 2024. Flera insatser med en positiv påverkan på miljöplanens mål pågår emellertid sedan tidigare och kan lyftas in i redovisningen av miljöplanens första år.

För att ge en bild av resultatet och hur arbetet fortskrider anges status för varje målområde. Enligt bedömningen utvecklas målområdena Resor och transporter, Fastighetsdrift och byggnation, Finansförvaltning, Läkemedel samt Bidrag, medel och stöd till stor del enligt plan. Målområdet Måltidsförsörjning anses utvecklas till viss del enligt plan. Målområdet Inköp och resursförbrukning utvecklas däremot inte alls enligt plan. Orsaken ligger främst i att materialåtervinningsgraden minskade för andra året i rad och ligger långt från uppsatt mål.

Resultatet som presenteras kan till viss del kopplas till coronapandemin. Restriktionerna hade en tydlig positiv påverkan på målen att minska förskrivningen av antibiotika och klimatpåverkan från tjänsteresor. Uppmaningen om att avstå från resande med kollektivtrafik fick däremot en negativ effekt på marknadsandelarna för hållbart resande. Förändrade arbetssätt och hygienrutiner under pandemin hade troligen även en negativ påverkan på materialåtervinningsgraden. Det blir en stor utmaning under kommande år att behålla de positiva effekterna och vända de negativa.

Redovisningen visar att många insatser redan pågår eller är på gång inom samtliga målområden. Under 2022 förväntas arbetet med åtgärderna i miljöplanens handlingsplan starta på allvar, vilket förväntas ge effekt på målresultaten.

Innehåll

Sammanfattning	3
Innehåll	4
Inledning	5
Resor och transporter	6
Fastighetsdrift och byggnation	9
Finansförvaltning	13
Inköp och resursförbrukning	15
Måltidsförsörjning	18
Läkemedel	21
Bidrag, medel och stöd	23
Nationell jämförelse	24
Övriga insatser under året	25
Uppstart och förutsättningar för genomförande av miljöplanen	25
Ett Fossilfritt Region Värmland 2045	25
Projekt Hållbar Vårdcentral	25
Luppen synliggör perspektivet miljömässig hållbarhet	26
Samarbeten, projektdeltagande och nätverk	26
Slutsatser och förväntad utveckling	28

Inledning

Region Värmlands miljöredovisning för 2021 har sin utgångspunkt i Miljöplan 2021–2024 som antogs av regionfullmäktige i juni 2021. Miljöplanen innehåller tre övergripande mål och sju målområden för miljöarbetet (figur 1). Till varje målområde finns en långsiktig målsättning som visar framtidsvisionen. Respektive målområde har också kortsiktiga mål med ambitionen att de ska uppnås under planperioden.

Figur 1. Region Värmlands Miljöplan 2021–2024 innehåller tre övergripande mål och sju målområden.

Under planperioden kommer varje år fokus riktas mot ett specifikt område kopplat till de övergripande målen. Målsättningen är att genom olika riktade insatser medvetandegöra miljöplanen och dess innehåll internt samt initiera olika åtgärder med anknytning till målen. Under 2021 lades vikt på att implementera miljöplanen genom att kommunicera innehållet internt samt att bilda och starta interna arbets- och avstämningsgrupper för ökad samverkan mellan olika verksamheter i arbetet med målen.

En handlingsplan finns framtagen som ett underlag och stöd för arbetet med miljöplanen. Handlingsplanen innehåller åtgärder utifrån varje målområdes långsiktig målsättning respektive kortsiktiga mål. Åtgärderna bryts ner till aktiviteter för genomförande inom miljöplanens arbets- och avstämningsgrupper under perioden 2022 till 2024 och följs upp i den årliga miljöredovisningen.

Miljöplanens mål redovisas genom kvalitativa och kvantitativa resultat. För att ge en bild av resultatet och hur arbetet fortskrider anges status för varje målområde enligt punkterna nedan tillsammans med en kortfattad beskrivning av utvecklingen. I en kommentar till resultatet presenteras också en sammanställning av genomförda aktiviteter kopplat till målområdet. Även aktiviteter utifrån åtgärder i linje med miljöplanens långsiktiga målsättningar ingår.

- ⊕ **Målområdet utvecklas till stor del enligt plan**
- ⊘ **Målområdet utvecklas till viss del enligt plan**
- ⊗ **Målområdet utvecklas inte alls enligt plan**

Resor och transporter

Långsiktig målsättning: De resor och transporter som vår verksamhet genererar är resurseffektiva, fossilbränslefria och påverkar miljön och klimatet minimalt.

⊕ Målområdet utvecklas till stor del enligt plan

Utvecklingen inom målområdet var övervägande positiv. Målet gällande minskad klimatpåverkan från tjänsteresor uppnåddes redan 2021 och andelen förnybara drivmedel i allmän kollektivtrafik buss och servicelinjer ökade betydligt. Marknadsandelarna för hållbart resande minskade dock. Insatser påbörjades också för att stödja utvecklingen av infrastruktur för fossilfria bränslen och elladdning av fordon i länet.

Mål 2024	Resultat			
	Indikator (enhet)	Jämförelsevärde (år)	2021	2024
Klimatavtrycket från tjänsteresor ¹ ska minska med 45 procent jämfört med 2019.	Klimatpåverkan från tjänsteresor per medarbetare (kg CO ₂ -ekv/medarbetare)	159,7 (2019)	75,3	88
Andelen medarbetare och förtroendevalda som reser hållbart ² till och från arbetet, respektive uppdraget ska öka.	Andel medarbetare och förtroendevalda som reser hållbart till och från arbetet respektive uppdraget (%)	47,9 resp. 23,1 (2021)	47,9 resp. 23,1	Ökning jämfört med 2021
Allmän kollektivtrafik buss samt servicelinjer ska drivas med 100 procent förnybara drivmedel där det är möjligt.	Andel förnybart bränsle i allmän kollektivtrafik buss samt servicelinjer (%)	88 (2020)	94	100
Marknadsandelarna för hållbart resande (kollektivtrafik, gång och cykel) ska öka enligt gällande trafikförsörjningsprogram för Region Värmland.	Marknadsandelar för hållbart resande (%)	20 (2020)	18	Positiv trend mot 26 procent till 2026
Region Värmland ska stödja utvecklingen av infrastruktur för fossilfria bränslen samt elladdning av fordon i länet.	Kvalitativ redovisning	Region Värmland påbörjade under året en process tillsammans med Länsstyrelsen Värmland för att etablera tankning av vägfordon i länet. Regionservice och Regionfastigheter hade en ökad dialog i frågan om utbyggnad av Region Värmlands interna laddinfrastruktur.		

¹ Gäller resor med tjänstebil, egen bil, flyg och kollektivtrafik (där statistik finns tillgänglig).

² Hållbart resande definieras här som att gå, cykla, åka buss eller tåg.

Kommentarer till resultatet

Klimatavtrycket från tjänsteresor ska minska med 45 procent jämfört med 2019

- Klimatpåverkan från tjänsteresor per anställd minskade med 53 procent 2021 jämfört med 2019.

Restriktionerna under coronapandemin ledde till att möten i första hand genomfördes digitalt, vilket under 2021 medförde att Region Värmlands hyrbilar för tjänsteresor minskade ytterligare jämfört med 2020. Även den totala körsträckan var kortare. Sett till statistiken användes också verksamhetsbilarna mindre men inte alls i samma grad som hyrbilarna. Detta beror på att verksamhetsbilar används mest av dem som behöver arbeta på plats, till exempel vårdpersonal, medan hyrbilar används mer av funktioner som har större möjlighet att jobba hemifrån.

Ett nytt tjänstebilsavtal tilldelades i somras vilket medförde en betydligt högre andel biodiesel (HVO100) och en bibehållen andel elbilar i den interna fordonsflottan. Möjligheten för fler hyrbilar och verksamhetsbilar att gå på el är just nu begränsad till Region Värmlands interna laddinfrastruktur.

Årets resultat innebär att målet om att klimatavtrycket från tjänsteresor ska minska med 45 procent jämfört med 2019, redan är uppnått. När målet sattes var förväntan att effekten av coronapandemin skulle avta och att resorna med tjänstebil skulle öka igen kommande år.

Andelen medarbetare och förtroendevalda som reser hållbart till och från arbetet, respektive uppdraget ska öka

- Andelen medarbetare och förtroendevalda som reser hållbart till och från arbetet respektive uppdraget under 2021 var 47,9 procent för medarbetare och 23,1 procent för förtroendevalda. Målet mäts genom en uppföljande resvaneundersökning 2024.

Under december genomfördes en resvaneundersökning bland regionens medarbetare och förtroendevalda. Syftet var att få en bild av hur stor andel som reser hållbart (går, cyklar eller åker kollektivt) till och från arbetet respektive förtroendeuppdraget. Undersökningens resultat kommer bland annat att användas som utgångspunkt för planering av aktiviteter inom arbetsgruppen tjänsteresor och arbetspendling. En uppföljande resvaneundersökning planeras till 2024 för att kunna se eventuella effekter av insatser och få ett resultat på om målet att öka andelen som reser hållbart har nåtts. Av ett slumpmässigt urval på 1 600 medarbetare och samtliga ledamöter i regionfullmäktige, totalt 81 personer, var svarsfrekvensen knappt 50 procent för båda grupperna.

Undersökningen innehöll olika frågeområden om bakgrund, arbetsresor och attityder. Medarbetarna och ledamöterna fick bland annat ta ställning till hur de ser på sina bilresor till från arbetet respektive förtroendeuppdraget. Det fanns sex olika påståenden att välja bland och utifrån följande två kunde en bild av hur stor andel som reser hållbart beräknas:

- Eftersom jag inte reser med bil till och från mitt arbete respektive mina förtroendeuppdrag är detta inte en aktuell fråga.
- Jag försöker använda andra färdmedel än bil till och från mitt arbete respektive mina förtroendeuppdrag så mycket som möjligt. Jag ska behålla eller till och med minska min redan låga bilanvändning under de närmaste månaderna.

48 procent av medarbetarna och 24 procent av de förtroendevalda svarade att ovanstående påståenden stämmer bäst in på hur de ser på sina bilresor. 34 procent av medarbetarna svarade att de aldrig reser med bil till och från arbetet, jämfört med tre procent bland ledamöterna. Undersökningen visade också att det är många bland både medarbetare och ledamöter, 29 respektive 36 procent, som i stort sett alltid använder bilen i arbetet och vill minska bilanvändningen, men känner att det är omöjligt.

Undersökningen genomfördes när det fanns restriktioner utifrån coronapandemin i samhället. Resultatet visade att 74 procent av medarbetarna inte tror att deras resvanor kommer påverkas när

restriktionerna upphävs. Motsvarande andel bland ledamöterna är 40 procent. Ledamöterna tror att de kommer åka fler resor med både kollektivtrafik och bil när restriktionerna tas bort.

Allmän kollektivtrafik buss samt servicelinjer ska drivas med 100 procent förnybara drivmedel där det är möjligt

- Andelen förnybart bränsle i allmän kollektivtrafik buss samt servicelinjer ökade från 88 procent 2020 till 94 procent 2021.

Under nuvarande upphandlad avtalsperiod för allmän kollektivtrafik buss är det svårt att göra stora förändringar i vilka drivmedel bussarna går på. Däremot ökade andelen förnybart på grund av att kollektivtrafiken kört en längre sträcka på förnybara bränslen med buss under 2021.

Det gjordes en utredning om möjligheten att övergå till förnybart bränsle i länets servicelinjefordon. Fordonen kan köras på biodiesel (i form av HVO100) men tankas på platser i Värmland där det inte alltid finns tillgång till HVO100. Leverantören av fordonen lämnar ingen motorgaranti om olika bränslen blandas. Vid en övergång till HVO100 måste det bränslet därför användas till 100 procent.

Gällande övriga sjukresor kan det nämnas att Region Värmland i höstas övergick till att driva Jumbolansen i egen regi. Två fordon upphandlades vilka båda körs på 100 procent HVO100. Ett kravsättningsarbete för kommande servicetrafikupphandlingar startade också under året.

Marknadsandelarna för hållbart resande (kollektivtrafik, gång och cykel) ska öka enligt gällande trafikförsörjningsprogram för Region Värmland

- Marknadsandelarna för hållbart resande i Värmland minskade från 20 procent 2020 till 18 procent 2021.

I höstas antog regionfullmäktige ett nytt trafikförsörjningsprogram för perioden 2022–2026 och en målbild för kollektivtrafiken i Värmland 2040. I det nya trafikförsörjningsprogrammet breddas kollektivtrafikens uppdrag till att inkludera alla typer av hållbara resor i Värmland, med mål om att öka det hållbara resandets marknadsandelar (gång, cykel, kollektivtrafik). Parallellt genomfördes flera konkreta satsningar, exempelvis lånecykelsystem vid järnvägsstationerna i Arvika och Karlstad, pilotprojekt med beställningsbar kollektivtrafik i Säffle tätort och delar av Karlstad, pilotprojekt med cykel på bussen för linje 600 till Hagfors och införande av student-, barnvagns- och seniorrabatter.

Insatser pågick under året för att öka andelen sjukresor med kollektivtrafik. Bland annat tog kollektivtrafiknämnden, som första instans, beslut om att införa kostnadsfria sjukresor vid vårdbesök med regionens kollektivtrafik. Regionfullmäktige planeras ta beslut i ärendet i början på 2022. Framtagande av olika systemstöd pågick också för att till exempel förenkla bokning av sjukresor.

Trots flertalet satsningar under året för att öka det hållbara resandet är coronapandemins effekter på kollektivtrafiken tydliga.

Region Värmland ska stödja utvecklingen av infrastruktur för fossilfria bränslen samt elladdning av fordon i länet

Intresset för vätgas som drivmedel för fordon ökade markant under 2021 inom Värmland. Region Värmland påbörjade under året en process tillsammans med Länsstyrelsen Värmland för att etablera tankning av vätgasfordon i länet. En testperiod ska genomföras innan en etablering kan beslutas. För Region Värmlands del är vätgas ett potentiellt bränsle för mindre transportbilar som används internt och för kollektivtrafiken.

Regionservice och Regionfastigheter hade en ökad dialog i frågan om utbyggnad av Region Värmlands interna laddinfrastruktur för att kunna elektrifiera stora delar av tjänstebilflottan. Ett första underlag för en full utbyggnad av den interna laddinfrastrukturen togs fram. I en översiktlig beräkning uppskattades kostnaden till cirka 35 miljoner kronor. Vidare utredningar krävs för att bättre värdera de tekniska lösningarna såväl som de ekonomiska förutsättningarna.

Fastighetsdrift och byggnation

Långsiktig målsättning: Vår fastighetsdrift och byggnation är resurseffektiv, utnyttjar förnybara byggnadsmaterial så långt möjligt, bidrar med hälsosamma miljöer, ökar självförsörjningsgraden av energi och ger upphov till ett minimalt miljö- och klimatavtryck.

⊕ Målområdet utvecklas till stor del enligt plan

Mängden köpt energi och klimatpåverkan minskade 2021 jämfört med 2019, men ökade jämfört med 2020. Andelen egenproducerad energi minskade under året. Inom målen som rör byggnation, inne- och utemiljöer skedde en utveckling i enlighet med planen. Ett flertal insatser genomfördes och påbörjades inom målområdet.

Mål 2024	Resultat			
	Indikator (enhet)	Jämförelsevärde (år)	2021	2024
Mängden köpt energi ska ligga under 135 kWh per kvadratmeter BRA ³ och år, vilket är en minskning med 6 procent jämfört med 2019.	Mängd köpt energi (kWh/kvm BRA)	151,6 (2019)	146,2	<135
Klimatavtrycket från fastighetsdriften ⁴ ska minska med 4 procent jämfört med 2019.	Klimatpåverkan från fastighetsdriften (ton CO ₂ -ekv)	3 071 (2019)	3 034	2 948
Andelen egenproducerad energi ⁵ ska utgöra minst 14 procent av den totala mängden använd energi, vilket är en ökning med 1,4 procentenheter jämfört med 2019. ⁶	Andel egenproducerad energi (%)	12,6 (2019)	9,3	≥14
Klimatpåverkan från byggnation ska minska genom hållbara materialval och byggprocesser. Trä ska vara förstahandsval vid nyproduktion när så är möjligt. ⁷	Kvalitativ redovisning	<p>Under 2021 uppfördes ett nytt parkeringshus vid Centralsjukhuset Karlstad. Trä bedömdes inte vara ett lämpligt material med hänsyn till bland annat kostnad och byggtid.</p> <p>I det stora ny- och ombyggnadsprojektet vid Centralsjukhuset Karlstad finns potential att beräkna och kvantifiera byggprojektets klimatpåverkan.</p>		

³ Bruksarea.

⁴ Avser utsläpp av växthusgaser från el, värme, ånga och köldmedier.

⁵ Avser egenproducerad värme samt el från solceller.

⁶ Förslag på omformulerat mål som förväntas tas politiskt beslut om i början på 2022.

⁷ Redovisas utifrån förslag på definition som förväntas tas politiskt beslut om i början på 2022. Målet definieras utifrån två aspekter och uppfylls endast om båda aspekter uppnås.

- 1) **Att trä används när möjligt.** Följs upp kvalitativt genom att utvärdera för samtliga byggprojekt om trä var möjligt att användas. Målet kan endast betraktas som uppnått om samtliga byggprojekt som varit lämpliga för träbyggnation faktiskt har använt trä till sin fulla potential.
- 2) **Att klimatpåverkan från byggnation ska minska.** Följs upp genom att beräkna klimatpåverkan från ett business-as-usual-alternativ för nya byggprojekt som jämförs med utfallet av det faktiska byggprojektet där åtgärder kopplat till minskad klimatpåverkan har genomförts. Är klimatpåverkan från nya byggprojekt lägre än för ett business-as-usual-alternativ anses målet uppnått.

Mål 2024	Resultat			
	Indikator (enhet)	Jämförelsevärde (år)	2021	2024
Nybyggnationer och större ombyggnationer ska, så långt det är möjligt, minst uppfylla kraven motsvarande Miljöbyggnad (silver).	Kvalitativ redovisning	Under året har det inte genomförts något projekt som har varit av en sådan karaktär att det funnits vinster med att sikta på Miljöbyggnad (silver).		
Inne- och utemiljöer i egenägda fastigheter ska bidra positivt till miljö och hälsa. ⁸	Kvalitativ redovisning	Region Värmland arbetar kontinuerligt med att ha högsta möjliga betyg på byggmaterial som används i byggprojekt enligt byggvarudatabasen SundaHus. Ingen insats gjordes för att öka antalet ekosystemtjänster inom Region Värmland. Kunskapsnivån inom ämnet behöver höjas. Inga specifika insatser inom gestaltning med särskild koppling till miljö och hälsa har identifierats under året.		

Kommentarer till resultatet

Mängden köpt energi ska ligga under 135 kWh per kvadratmeter BRA och år, vilket är en minskning med 6 procent jämfört med 2019

- Mängden köpt energi minskade med 3,6 procent 2021 jämfört med 2019. Jämfört med 2020, då mängden köpt energi låg på 133,8 kWh per kvadratmeter BRA och år, ökade däremot mängden köpt energi under 2021 med 9,3 procent.

Under 2021 ökades ventilationen för att få ner syrgashalterna vid behandling av covid-19-patienter, vilket medförde en ökad el- och värmeförbrukning. Flera av värmepumpsanläggningarna hade också driftsproblem. Den med störst problem fanns på Kristinehamns vårdcentral och ersattes med betydligt effektivare pumpar i slutet på året.

Som ett led i att minska energiförbrukningen uppdaterades Region Värmlands energiuppföljningssystem för att bättre kunna samla in data, inventera, följa upp och analysera organisationens energianvändning. En utbildning i energi-, miljö- och klimatfrågor påbörjades med driftpersonal på Regionfastigheter som målgrupp. Det genomfördes även energiinventeringar och flera energieffektiviseringsåtgärder på Sjukhuset Arvika och Molkoms folkhögskola samt i den största datahallen på Centralsjukhuset Karlstad.

⁸ Redovisas utifrån förslag på definition som förväntas tas politiskt beslut om i början på 2022. Målet definieras utifrån tre aspekter och uppfylls endast om samtliga aspekter uppnås.

- Att byggmaterial vid ny- och ombyggnation samt större renoveringar ska ha högsta möjliga betyg.** Följs upp kvalitativt genom Region Värmlands byggvarudatabas där olika ämnesinnehåll i byggmaterial kan jämföras. Om byggmaterial med högsta möjliga betyg har använts anses delmålet uppnått.
- Att antal platser som bidrar med ekosystemtjänster ska öka.** Följs upp kvantitativt genom att från och med 2022 beräkna tillskott eller bortfall av platser som bidrar med ekosystemtjänster. Delmålet anses uppnått om tillskottet är större än bortfallet.
- Att hållbarhet och god kvalitet inte ska underställas kortsiktiga ekonomiska överväganden vid gestaltning.** Följs upp kvalitativt genom en aktivitetsredovisning för gestaltning av inne- och utemiljöer och vilka överväganden som har gjorts. Om aktivitetsredovisningen pekar på att gestaltning i huvudsak har baserats på hållbarhet och kvalitet anses delmålet uppnått.

Klimatavtrycket från fastighetsdriften ska minska med 4 procent jämfört med 2019

- Klimatpåverkan från fastighetsdriften minskade med 1,2 procent 2021 jämfört med 2019. Jämfört med 2020 då klimatpåverkan låg på 2973 ton koldioxidekvivalenter, ökade däremot klimatpåverkan under 2021 med 2,1 procent.

Den ökade el- och värmeförbrukningen under 2021, delvis till följd av ett ökat ventilationsbehov, medförde även ett ökat klimatavtryck. Flera insatser genomfördes emellertid som bidrog positivt på Region Värmlands klimatavtryck. Exempelvis avvecklades en oljepanna och de kylmaskiner och värmepumpar som läckte köldmedier avvecklades eller byttes ut.

För ett minskat klimatavtryck från fastighetsdriften ligger också fokus de närmaste åren på att minska elförbrukningen genom ett kontinuerligt byte av äldre belysning till LED och utbyte av värmepumpar.

Andelen egenproducerad energi ska utgöra minst 14 procent av den totala mängden använd energi, vilket är en ökning med 1,4 procentenheter jämfört med 2019

- Andelen egenproducerad energi minskade från 12,6 procent 2019 till 9,3 procent 2021.

Driftsproblem med värmepumpsanläggningarna under året medförde ett ökat behov av köpt energi. För att hålla nere kostnaderna när elpriset var som högst under oktober, gick värmepumparna på en lägre effekt, vilket innebar att den egenproducerade energin från Region Värmlands geolager minskade.

Installation av solenergi på regionens byggnader utreds i samband med takbyte och nyproduktion. Ingen solenergi installerades under 2021.

Klimatpåverkan från byggnation ska minska genom hållbara materialval och byggprocesser. Trä ska vara förstahandsval vid nyproduktion när så är möjligt.

Bedömning av materialval är en naturlig del av Region Värmlands arbetssätt. Under 2021 uppfördes ett nytt parkeringshus vid Centralsjukhuset Karlstad där trä bedömdes inte vara ett lämpligt material med hänsyn bland annat till kostnad och byggtid. Övriga projekt var av karaktären ombyggnad i befintliga lokaler och trä användes som material där det var lämpligt utifrån befintliga strukturer.

Stort fokus under året låg på förberedande arbete av det stora ny- och ombyggnadsprojektet vid Centralsjukhuset Karlstad och där finns samtliga miljöaspekter med i tidigt skede. Ett hållbarhetsprogram med Agenda 2030 som grund ska tas fram tillsammans med entreprenören under 2022. Utifrån hur samarbetet ser ut att bli med entreprenören finns det potential att beräkna och kvantifiera byggprojektets klimatpåverkan.

Nybyggnationer och större ombyggnationer ska, så långt det är möjligt, minst uppfylla kraven motsvarande Miljöbyggnad (silver)

Miljöbyggnad är ett svenskt system för miljöcertifiering av byggnader och innebär att miljöarbetet och byggnadens miljöprestanda granskas av tredje part. Områden som granskas är exempelvis energianvändning, utfasning av farliga ämnen och klimatpåverkan.

Under året har det inte genomförts något projekt som har varit av en sådan karaktär att det funnits vinster med att sikta på Miljöbyggnad (silver).

Inne- och utemiljöer i egenägda fastigheter ska bidra positivt till miljö och hälsa

Region Värmland arbetar kontinuerligt med att ha högsta möjliga betyg på byggmaterial som används i byggprojekt enligt byggvarudatabasen SundaHus.

Det konstaterades att Region Värmlands kunskapsnivå inom ekosystemtjänster är låg. I ett försök att höja kunskapsnivån, inte bara inom vår egen organisation, arrangerades en miljöfrukost av miljöteamet på enheten Hållbar utveckling på temat ekosystemtjänster. Miljöfrukosten riktade sig till bland annat miljöstrategier inom Värmlands kommuner och gav exempel på olika åtgärder och projekt med syfte att bidra till ekosystemtjänster. Ingen specifik insats gjordes under året för att öka antalet ekosystemtjänster inom Region Värmland.

Region Värmlands konstenhet arbetar kontinuerligt med gestaltning för att bidra till en god, berikad och hälsofrämjande miljö för personal, patienter och besökare. Inga specifika insatser med koppling till miljömässig hållbarhet identifierades under året.

Finansförvaltning

Långsiktig målsättning: Vår finansförvaltning bidrar till ett minskat fossilberoende och främjar en biologisk mångfald.

⊕ Målområdet utvecklas till stor del enligt plan

Koldioxidintensiteten för aktieinnehavet minskade under året och var lägre än för jämförbara index. Placeringspolicyn reviderades inte, men diskussioner om nya miljöaspekter påbörjades inför framtida revidering.

Mål 2024	Resultat			
	Indikator (enhet)	Jämförelsevärde (år)	2021	2024
Koldioxidintensiteten ⁹ för aktieinnehavet ska minska årligen och klimatbelastningen i innehavet ska vara lägre än för jämförbara index.	Koldioxidintensitet för aktieinnehavet (ton CO ₂ -ekv/mnkr intäkt)	9,4 (2020)	9,1	Årlig minskning
	Kvalitativ redovisning	Jämförbara index för 2021 mot en bred marknad var 14,6 ton CO ₂ -ekv/mnkr intäkt och för en jämförelsegrupp var indexet 11,6 ton CO ₂ -ekv/mnkr intäkt. Region Värmlands klimatbelastning var 9,1 ton CO ₂ -ekv/mnkr intäkt.		
Placeringspolicyn ska revideras för att om möjligt inkludera fler miljöaspekter.	Kvalitativ redovisning	Placeringspolicyn reviderades inte under året, men diskussioner om nya aspekter påbörjades internt.		

Kommentarer till resultatet

Koldioxidintensiteten för aktieinnehavet ska minska årligen och klimatbelastningen i innehavet ska vara lägre än för jämförbara index

- Koldioxidintensiteten för aktieinnehavet 2021 minskade med 0,3 ton koldioxidekvivalenter per miljoner kronor intäkt jämfört med 2020 och klimatbelastningen var lägre än för jämförbara index.

Nya investeringar skedde bland annat i en fond inom tillväxtmarknader för att främja hållbar energi. Detta förväntas öka koldioxidintensiteten på kort sikt då energisektorn är mer koldioxidintensiv jämfört med andra sektorer. På lång sikt bidrar investeringarna till att minska koldioxidintensiteten för Region Värmlands placeringar och till att öka andelen hållbar energi globalt.

I övrigt skedde inga särskilda insatser under året för att minska koldioxidintensiteten från aktieinnehavet. Minskningen under året beror till största del på ett kontinuerligt förbättringsarbete mellan Region Värmland och fondförvaltare i att minska klimatpåverkan från kapitalplaceringar. Dialogen med fondförvaltaren planeras stärkas ytterligare under kommande år med fokus på miljöområdet.

Med jämförbara index menas att klimatbelastningen från Region Värmlands kapitalplaceringar jämförs med marknaden. Nuvarande index är dels en bred marknad som regionen investerar i enligt placeringspolicyn, dels en specifik jämförelsegrupp som består av liknande fonder på marknaden. Har

⁹ Redovisas i koldioxidekvivalenter per miljon kronor intäkt. Koldioxidintensitet mäts som ett portföljbolags koldioxidekvivalenter i förhållande till portföljbolagets intäkter. En fonds koldioxidintensitet beräknas som det vägda genomsnittet av koldioxidintensiteten hos respektive portföljbolag i fonden.

regionens placeringar en lägre klimatbelastning jämfört med dessa index innebär det att regionens placeringar har en lägre klimatpåverkan än jämförbara index. Under 2021 var Region Värmlands koldioxidintensitet lägre än för jämförbara index, vilket innebär att regionens aktieinnehav orsakade låg klimatpåverkan jämfört med marknaden.

Placeringspolicyn ska revideras för att om möjligt inkludera fler miljöaspekter

Region Värmlands placeringspolicy innehåller idag formuleringar som syftar till att minska miljöpåverkan från finansiella placeringar, särskilt med hänsyn till att minska klimatpåverkan. Exempelvis ska inte Region Värmland investera i företag vars huvudverksamhet är utvinning, raffinering, distribution och försäljning av icke förnybara energibärare.

En dialog är påbörjad för att vid nästa revidering väva in fler miljöaspekter. Några aspekter som diskuteras är en ökad hänsyn till biologisk mångfald och cirkulär ekonomi, men även andra hållbarhetsaspekter som exempelvis demokrati. Den gröna taxonomin som arbetas med inom EU förväntas kunna komma med inspel till en reviderad placeringspolicy. Det som i huvudsak avgör vilka aspekter som kan lyftas in är hur god tillgången till data är för uppföljning av aspekterna.

Region Värmland lämnade även ett remissvar på en utredning från Statens offentliga utredningar, kallad En god kommunal hushållning, om en effektiv ekonomisk styrning i kommuner och regioner. Om utredningens förslag fastställs kan en reviderad placeringspolicy tas fram genom ett potentiellt nytt regelverk där troligen fler miljö- och hållbarhetsaspekter kan beaktas jämfört med nu.

Inköp och resursförbrukning

Långsiktig målsättning: Genom våra upphandlingar, avtalstrohet och en effektiv resurshantering i vår verksamhet, bidrar vi till en hållbar konsumtion och produktion och en övergång till en cirkulär och biobaserad ekonomi.

⊗ Målområdet utvecklas inte alls enligt plan

Under 2021 minskade materialåtervinningsgraden ytterligare, vilket är en utveckling åt fel håll. Flera insatser genomfördes och påbörjades för att skapa möjligheter för målet att uppnås. Förberedande arbete utfördes vad gäller övriga mål. Åtgärder pågick också för att förebygga att avfall uppstår.

Mål 2024	Resultat			
	Indikator (enhet)	Jämförelsevärde (år)	2021	2024
Antalet uppföljda avtal där miljökrav ställts ska öka.	Uppföljda avtal (antal)	Jämförelsevärde tas fram under 2022	-	Årlig ökning
Minst 20 unika cirkulära materialflöden ¹⁰ ska kartläggas och utvecklas.	Unika cirkulära materialflöden (antal)	0 (2020)	0 (vad vi känner till)	≥20
Materialåtervinnings-graden ska vara minst 55 procent. ¹¹	Materialåtervinningsgrad (viktsprocent)	26,3 (2020)	23,1	≥55
Miljönyttan av genomförda upphandlingar ska öka. ¹²	Kvalitativ redovisning	Förberedande insatser genomfördes under hösten, bland annat uppdatering av en rutin för miljökrav vid upphandling och framtagande av ett formulär för bedömning av miljönytta.		

Kommentarer till resultatet

Antalet uppföljda avtal där miljökrav ställts ska öka

- Ingen insats för att öka antalet uppföljda avtal där miljökrav ställts skedde under året.

En översyn av vilka miljöprioriterade upphandlingar som ska följas upp görs i början på 2022. Detta år får utgöra jämförelsevärde för målet.

Minst 20 unika cirkulära materialflöden ska kartläggas och utvecklas

- Inga kända unika materialflöden kartlades och utvecklades under 2021.

En arbetsgrupp med fokus på att öka Region Värmlands cirkulära materialflöden bildades sent hösten 2021. Insatser för att kartlägga och utveckla unika cirkulära materialflöden påbörjas därför först 2022. Försök pågick emellertid inom lokalvården med att öka insamlingen av plastförkläden för materialåtervinning. Det påbörjades också en undersökning av möjligheterna att få in förklädena i ett slutet cirkulärt system tillsammans med en leverantör.

¹⁰ Med cirkulära materialflöden avses materialets flöde genom hela livscykeln, det vill säga från råmaterial, tillverkning och användning till avfall. Exempel på ett cirkulärt flöde som kan utvecklas är återanvändning av möbler och materialåtervinning av plastförkläden.

¹¹ Målet ligger i linje med EU:s avfallsdirektiv och målet om att minst 55 procent av det kommunala avfallet ska återvinnas till nya material år 2025.

¹² Följs upp genom att studera olika miljöaspekter och hur dessa påverkas av den specifika upphandlingen.

Folktandvården lanserade även återbrukssidan TaGe, där folktandvårdens medarbetare kan byta material med varandra, i stället för att köpa nytt. Det kan exempelvis vara kontorsmaterial, utrustning, möbler och ergonomiska hjälpmedel.

Materialåtervinningsgraden ska vara minst 55 procent

- Materialåtervinningsgraden minskade till 23,1 procent 2021 jämfört med 26,3 procent 2020.

Utvecklingen vad gäller regionens materialåtervinningsgrad var fortsatt negativ under 2021. Från att ha legat på 32 procent 2019 minskade materialåtervinningsgraden till 26,3 procent 2020 och 23,1 procent 2021. Orsaken är bland annat att mängden avfall som källsorterades under 2020 minskade, vilket rimligen har en direkt koppling till coronapandemin, vars effekt hängde kvar under 2021.

Flera förberedande insatser gjordes under 2021 för att förebygga och underlätta sortering av avfall inom regionens verksamheter, insatser som förväntas ge effekt på materialåtervinningsgraden under kommande år. Ett exempel är åtgärder inom projektet Hållbar Vårdcentral. Bland annat upphandlades källsorteringsvagnar för inomhusmiljö, lämpliga för till exempel personalrum. Projektet såg också över rumsfunktionsprogram och en ny fördelning av arbetsuppgifter mellan sjukvården och lokalvården. Miljörum städades och nynnredades och antalet papperskorgar för brännbart avfall minskades. Utifrån projektets insikter planeras ett fullskaleförsök under 2022 på minst en vårdcentral med syfte att testa, utvärdera och föreslå vilken typ av utrustning som är nödvändig för att medarbetarna ska kunna källsortera avfall direkt vid arbetsplatsen. Det finns en förhoppning om att utfallet av fullskaleförsöket ska leda till en bredare förståelse för och implementering av vilka åtgärder som krävs för att öka materialåtervinningsgraden inom hela Region Värmland.

Platsspecifika åtgärder genomfördes på ett antal enheter. Vårdcentralen Hagfors fick ett nytt miljörum med tydlig uppmärkning och uppdaterade rutiner för avfallshantering. Efter en översyn på Regionarkivet togs bland annat onödiga papperskorgar bort, en ny källsorteringsvagn köptes in, miljörum strukturerades och hämtningsrutiner uppdaterades.

Medarbetare på laboratoriet på Vårdcentralen Filipstad samlade under några månader in plasthylsor från det dagliga arbetet. Totalt blev det 12 kg plasthylsor som gick till materialåtervinning i stället för förbränning.

Miljönyttan av genomförda upphandlingar ska öka

Förberedande insatser genomfördes under hösten. Vid upphandlingar inom Region Värmland ställs i regel miljökrav utifrån en framtagna rutin, som beskriver arbetssätt och innehåller baskrav utifrån miljöplanens målområden. Under hösten uppdaterades rutinen då bland annat miljökraven sågs över för att uppnå en ökad miljönytta. I slutet på året gjordes en genomgång av kommande års upphandlingar och en prioritering av dem som anses vara av särskild vikt att ställa miljökrav i. Två olika formulär togs också fram för att kunna bedöma om miljönyttan av miljöprioriterade upphandlingar ökar.

Exempel på upphandlingar som genomfördes under året där miljönyttan ökade är läkemedel och transport av farligt avfall. Gällande läkemedelsupphandlingen ställdes betydligt fler och skarpare miljökrav utifrån Upphandlingsmyndighetens nya krav inom området och en framtagna vägledning inom det nationella nätverket för hållbar upphandling. Kraven syftar bland annat till att öka tillgänglig miljöinformation för läkemedel, att det ska finnas rutiner för riskhantering för utsläpp till miljön vid tillverkning och information om i vilket land och produktionsanläggning som tillverkningen sker.

Vid upphandlingen av transport av farligt avfall ställdes hårdare miljökrav jämfört med tidigare på de fordon som kommer användas genom att kraven på euroklassning av fordonens motorer och användning av icke-fossila bränslen skärptes.

Aktiviteter utifrån åtgärder med syfte att bidra till målområdets långsiktiga målsättning

Flera åtgärder och aktiviteter pågick under året för att minska och effektivisera resursanvändningen genom att bland annat förebygga avfall.

Folk tandvården arbetade med att introducera en ny digital teknik för avtryckstagnung så kallad intraoral scanner som minskar och på sikt helt eliminerar inköp av avtrycksmaterial. Den digitala tekniken innebär även positiva hälsoeffekter för medarbetarna som slipper bearbetning och inandning av hälsofarliga kemikalier.

Insatser pågick också inom lokalvården för att minska användningen av britspapper och engångsmuggar i plast. Under året initierades även ett arbete för att minska antalet soppsår i verksamheterna.

Inom projektet Hållbar Vårdcentral identifierades omläggningar av kroniska sår som särskilt viktiga att arbeta med för minskad materialanvändning och därmed förebyggande av avfall.

År 2019 fattade EU beslut om ett så kallat engångsplastdirektiv. Direktivet säger att medlemsländerna ska införa åtgärder för att minska vissa plastprodukters negativa inverkan på miljön. I höstas röstade Sveriges riksdag igenom direktivet. EU-direktivet bygger på det cirkulära perspektivet, att plast ska ses som en värdefull råvara, en resurs. Det främsta målet med direktivet är att minska mängden avfall. Även minskning av engångsprodukter och minskning av nedskräpning ses som mål, vilket i praktiken gör att vissa engångsartiklar av plast förbjuds medan andra ska minska i förbrukning.

Inom direktivet införs nya regler efter hand fram till år 2030. De första reglerna inom engångsplastdirektiven har redan börjat gälla, exempelvis förbud från Region Värmlands återförsäljare att sälja plastmuggar och plasticsugrör. Det nya engångsplastdirektivet kommer att påverka regionens verksamheter på sikt, eftersom engångsplast och andra engångsprodukter, både med och utan plastinnehåll, hanteras i verksamheterna.

Måltidsförsörjning

Långsiktig målsättning: Vår måltidsförsörjning främjar en biologisk mångfald, ett hållbart klimatavtryck, en god hälsa hos såväl människor som djur och en ökad självförsörjningsgrad av livsmedel inom regionen.

Ø Målområdet utvecklas till viss del enligt plan

Trenden inom målområdet är svagt positiv. Bäst resultat redovisas för målet om att minska mängden matsvinn. Inköpsandelen ekologiska livsmedel ökade något, men i en för låg takt för att målet ska kunna uppnås. Ett flertal insatser genomfördes och påbörjades 2021 för att minska måltidsförsörjningens klimatavtryck och underlätta för hållbara och hälsosamma matval.

Mål 2024	Resultat			
	Indikator (enhet)	Jämförelsevärde (år)	2021	2024
Mängden matsvinn ¹³ ska minska med 50 procent i jämförelse med 2019.	Mängd matsvinn (g/portion) ¹⁴	207 (2019)	167	103,5
Livsmedelsinköp ska så långt möjligt uppfylla krav motsvarande svensk lagstiftning inom livsmedelsproduktion och djuromsorg. Samma krav ska tillämpas av upphandlade leverantörer där produktion eller servering av måltider ingår. ¹⁵	Inköpsandel svensk kött- och kycklingråvara (%) ¹⁶	98,4 (2020)	97,1	Så nära 100 procent som möjligt
	Inköpsandel svenska livsmedel (%)	68,9 (2020)	70,4	Positiv trend
Inköpsandelen närproducerade livsmedel ¹⁷ ska öka under perioden med en strävan om att uppnå minst 30 procent.	Inköpsandel närproducerade livsmedel (%)	25 (2021)	25	≥30
Inköpsandelen ekologiska livsmedel ska vara minst 50 procent. ¹⁸	Inköpsandel ekologiska livsmedel (%)	37,7 (2020)	38,1	≥50
Klimatpåverkan från producerade måltider i regionens tillagningskök ska minska årligen under perioden.	Klimatpåverkan från inköpta livsmedel (kg CO ₂ -ekv/kg inköpt livsmedel)	Jämförelsevärde tas fram under 2022 (2021)	-	Årlig minskning

¹³ Avser produktions- och beställningssvinn exklusive det som slängs på vårdavdelningar.

¹⁴ Matsvinnsmätning enligt Best Service-metoden, enbart lunch och middag till patienter (ej restauranger).

¹⁵ Följs upp genom inköpsandelen svensk kött- och kycklingråvara, samt inköpsandelen svenska produkter.

¹⁶ Avser endast inköp till Regionens service (ej Patienthotellet och folkhögskolor).

¹⁷ Redovisas utifrån förslaget på definition av närproducerade livsmedel som förväntas tas politiskt beslut om i början på 2022: Närproducerat är produkter producerade i Värmland eller i angränsning till länet.

¹⁸ Enligt regeringens handlingsplan för en nationell livsmedelsstrategi ska livsmedelskonsumtionen inom offentlig sektor utgöras av 60 procent ekologiskt till år 2030.

Kommentarer till resultatet

Mängden matsvinn ska minska med 50 procent i jämförelse med 2019

- Mängden matsvinn från produktionsköket på Centralsjukhuset Karlstad minskade med 19 procent 2021 jämfört med 2019.

Produktionsköket på Centralsjukhuset Karlstad mäter sedan flera år tillbaka sitt matsvinn enligt Best Service-metoden, där enbart lunch och middag till patienter ingår (ej restauranger). Matsvinnet delas upp i produktionssvinn respektive måltids- och beställningssvinn. Mat som slängs på vårdavdelningar räknas inte in.

Förändrade arbetssätt i produktionsköket på Centralsjukhuset Karlstad resulterade i ett successivt minskat produktionssvinn de senaste två åren, totalt cirka 40 procent mellan våren 2020 och hösten 2021. Måltids- och beställningssvinnet från vårdavdelningarna, vilket utgör den övervägande delen av matsvinnet, ökade däremot något. Beställningsrutiner för att minska matsvinn på rättspsykiatri i Kristinehamn sågs över efter att det uppmärksammats att många patienter beställde hämtmat och inte åt det som regionen serverar. Ytterligare åtgärder för att minska matsvinnet på vårdavdelningar planeras under kommande år.

Även Region Värmlands övriga kök och restauranger arbetar aktivt med att minska sitt matsvinn. På folkhögskolorna säljs matrester som matlådor och en måltid per vecka blir "Vad köket erbjuder", det vill säga matrester från veckan. De har även mat- och internatråd för att främja delaktighet och gemensamt arbete med bland annat matsvinn. På Patienthotellets restaurang Guldkornet serveras överbliven lunchmat vid ett senare tillfälle.

Livsmedelsinköp ska så långt möjligt uppfylla krav motsvarande svensk lagstiftning inom livsmedelsproduktion och djuromsorg. Samma krav ska tillämpas av upphandlade leverantörer där produktion eller servering av måltider ingår.

- Inköpsandelen svensk kött- och kycklingråvara minskade från 98,4 procent 2020 till 97,1 procent 2021. Inköpsandelen svenska livsmedel ökade från 68,9 procent 2020 till 70,4 procent 2021.

Region Värmland arbetar aktivt med att öka andelen svenska livsmedel, i synnerhet svensk råvara av kött och kyckling. Coronapandemins påverkan på leveranserna de senaste åren medförde dock att beställda livsmedel inte alltid klarade de kvalitetskrav regionen ställer. Därav den minskade inköpsandelen svensk kött- och kycklingråvara 2021.

Patienthotellets restaurang Guldkornet genomförde specifika insatser under 2021 för att öka andelen svenska livsmedel, bland annat svenskt kött lämpligt till cateringverksamheten till Centralsjukhuset Karlstad och allmänheten. De bytte även en del utländska grönsaker och baljväxter till svenska, till exempel från sojaprotein till ärtprotein. Insatserna gav resultat. Restaurangen ökade inköpsandelen svenska livsmedel från 63,1 procent 2020 till 72 procent 2021.

Inköpsandelen närproducerade livsmedel ska öka under perioden med en strävan om att uppnå minst 30 procent

- Inköpsandelen närproducerade livsmedel var 25 procent 2021.

Regionens nya livsmedelsavtal, lilla grossisten, som började gälla i slutet av 2020 innebär goda förutsättningar för en inköpsökning av bland annat närproducerade livsmedel. Samtliga folkhögskolor ökade inköpen från regionens lokala leverantörer genom Skafferi Värmland och Lillängshamnen.

Ett förslag till definition av vad Region Värmland avser med närproducerade livsmedel togs fram under hösten utifrån gällande livsmedelsavtal. Enligt definitionen är närproducerat produkter som producerats i Värmland eller i angränsning till länet. Det som räknas är produktionen av slutprodukten vilket innebär att livsmedel som exempelvis kaffe från Löfbergs inkluderas. Region Värmland försöker så långt det är möjligt att prioritera närproducerade livsmedel. Regionen deltar också med flera

representanter i nätverket Livsmedelskedjan som arbetar för att öka produktion och konsumtion av värmländska livsmedel. Andelen närproducerade livsmedelsinköp utifrån förslaget till definition var 25 procent 2021. Av de livsmedel som räknas som närproducerade stod kaffe från Löfbergs för nästan 40 procent av inköpskostnaden.

Inköpsandelen ekologiska livsmedel ska vara minst 50 procent

- Inköpsandelen ekologiska livsmedel ökade från 37,7 procent 2020 till 38,1 procent 2021.

Regionens nya livsmedelsavtal som började gälla i slutet av 2020 innebär goda förutsättningar för en inköpsökning av bland annat ekologiska livsmedel. För en kraftigare ökning kommande år krävs emellertid att även ekonomiska förutsättningar skapas, vilket planeras för under 2022.

Patienthotellets restaurang Guldkornet arbetade aktivt med att få in fler ekologiska livsmedel under 2021. Inköpsandelen ökade från 24,6 procent 2020 till 28,2 procent 2021. Folkhögskolorna sammanslaget ligger på ungefär samma nivå efter en liten ökning under året. Kostverksamheten inom Regionservice, som står för merparten av det totala inköpsvärdet av livsmedel inom regionen, hade en ekologisk inköpsandel på 40 procent 2021, en liten ökning jämfört med föregående år.

Klimatpåverkan från producerade måltider i regionens tillagningskök ska minska årligen under perioden

- En beräkning av klimatpåverkan från Region Värmlands inköpta livsmedel saknas i väntan på ett upphandlat system.

Under hösten påbörjades upphandlingen av ett system för att kunna beräkna en total klimatpåverkan från Region Värmlands livsmedelsinköp. Genom ett annat system som Regionservice idag använder för sin menyplanering och en tilläggstjänst, finns det även möjlighet att beräkna klimatpåverkan för en specifik måltid. Diskussioner inleddes om att införa detta i samtliga enheter som hanterar måltider inom regionen.

Folkhögskolorna ökade 2021 antalet vegetariska och veganska måltider på menyn och serverar vissa dagar vegetariskt som enda alternativ. De köper också in säsongsbetonade grönsaker och frukt. Även Patienthotellets restaurang Guldkornet förändrade sin meny genom att servera en vegetarisk och en animalisk måltid jämfört med tidigare en vegetarisk och två animaliska måltider. Genom färre animaliska alternativ lyfts det vegetariska fram bättre. Liknande åtgärder för minskad klimatpåverkan genomfördes på Restaurang Solsidan på Centralsjukhuset Karlstad.

Aktiviteter utifrån åtgärder med syfte att bidra till målområdets långsiktiga målsättning

Under året provades nya arbetssätt på Restaurang Solsidan på Centralsjukhuset Karlstad för att underlätta för hållbara och hälsosamma matval. Försök gjordes med att förändra menyer, minska på rött kött och att använda mer ekologiska och närproducerade livsmedel. Restaurangens nya arbetssätt inkluderar också att ta hand om beställningssvinn och att beställa frukt och grönsaker än mer efter säsong. Parallellt påbörjades även en djupare samverkan med enheten Hållbar utveckling för stöd i arbetet och i att ta fram en skraddarsydd utbildning för medarbetarna.

För att främja ett minskat klimatavtryck kan Region Värmland köpa livsmedel med kort utgångsdatum inom gällande livsmedelsavtal. Det gjordes av bland annat folkhögskolorna när det fanns möjlighet. Genom att laga mer mat från grunden kunde de även minska andelen halvfabrikat.

Nya avtal med konferensanläggningar tecknades 2021 med tydligare krav på antagen leverantör att följa Region Värmlands riktlinjer och mål gällande hälsosam och hållbar mat. Enligt avtalen ska leverantören även samverka med såväl Region Värmland som lokala odlare för att bidra till ett ökat sortiment av värmländska matprodukter. Motsvarande krav ställdes i upphandlingen av måltidsleverantör till närsjukvården i Säffle.

Läkemedel

Långsiktig målsättning: Vi arbetar hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande och vår läkemedelsanvändning medför en minimal negativ påverkan på miljö och hälsa.

⊕ Målområdet utvecklas till stor del enligt plan

Ett positivt resultat redovisas för såväl målet om antibiotikaförskrivning som klimatpåverkan från medicinska gaser. Aktiviteter pågick även 2021 för att öka kunskapen inom sjukvården om läkemedels miljöpåverkan och hur den kan minskas. Flertalet insatser genomfördes också för att optimera förskrivningen av läkemedel samt att minska mängden överblivna läkemedel och öka inlämningen av dem till apotek.

Mål 2024	Resultat			
	Indikator (enhet)	Jämförelsevärde (år)	2021	2024
Antibiotikaförskrivningen ska inte överstiga 250 recept per 1 000 invånare och år. ¹⁹	Antibiotikaförskrivning (antal recept/1 000 invånare)	233,4 (2020)	230,6	≤250
Klimatavtrycket från användningen av medicinska gaser ska vara högst 2,0 kg CO2-ekv/invånare.	Klimatpåverkan från medicinska gaser (kg CO2-ekv/invånare)	1,27 (2020)	1,11	≤2,0
Kunskapen ska öka hos förskrivare och annan vårdpersonal om läkemedels miljöpåverkan och hur de kan bidra till att minska den.	Kvalitativ redovisning	Flera utbildnings- och informationstillfällen anordnades under året, majoriteten med koppling till det sjukdomsförebyggande arbetet.		

Kommentarer till resultatet

Antibiotikaförskrivningen ska inte överstiga 250 recept per 1 000 invånare och år

- Antibiotikaförskrivningen under 2021 var 230,6 recept per 1 000 invånare och år och understeg för andra året i rad målet på 250 recept per 1000 invånare och år.

Antibiotikaresistenta bakterier utgör ett hot mot både folkhälsan och miljön. Under 2020 minskade förskrivningen av antibiotika kraftigt i hela landet som en effekt av coronapandemin. Effekten var kvar under 2021 då förskrivningen minskade ytterligare. För att hålla i den positiva trenden även efter pandemin planeras tätare uppföljningar och analyser av förskrivningsmönster samt informations- och utbildningsinsatser. För att undvika felanvändning av antibiotika och minska risken för resistensutveckling beslutade Strama Värmland tillsammans med Läkemedelskommittén i Värmland att giltighetstiden till första uttag på recept på antibiotika ska tidsbegränsas till två veckor. Flera regioner i landet tog eller planerar att ta liknande beslut.

¹⁹ Överensstämmer med det nationella målet framtaget av Strategigruppen för rationell antibiotikaanvändning och minskad antibiotikaresistens (Strama).

Klimatavtrycket från användningen av medicinska gaser ska vara högst 2,0 kg CO₂-ekv/invånare

- Klimatpåverkan från medicinska gaser fortsatte att ligga långt under 2,0 kg koldioxidekvivalenter per invånare. Jämfört med föregående år minskade klimatutsläppet något.

Sedan flera år tillbaka är förlossningen på Centralsjukhuset Karlstad kopplad till en destruktionsanläggning för lustgas. All lustgas som samlas in och når destruktorn blir till ofarligt kväve och syrgas. Även anestesigaserna desfluran och sevofluran har en hög klimatpåverkan. För att minska åtgången av gas används bland annat lågflödesanestesi. Under året upphandlades nya anestesimaskiner som kommer sänka flödet ytterligare.

Anledningen till att klimatavtrycket från medicinska gaser minskade under 2021 beror på att en lägre mängd medicinska gaser användes generellt och att insamlingsgraden av lustgas ökade något jämfört med föregående år.

Kunskapen ska öka hos förskrivare och annan vårdpersonal om läkemedels miljöpåverkan och hur de kan bidra till att minska den

Ett flertal utbildningstillfällen anordnades under året för att öka kunskapen hos förskrivare och annan vårdpersonal om läkemedels miljöpåverkan och hur de kan bidra till att minska den. Bland annat genomfördes den årligt återkommande utbildningen om läkemedel och miljö inom ST-utbildningen.

Utbildning kring sjukdomsförebyggande arbete utgör en viktig del i att minska miljöpåverkan från läkemedel. Informations- och utbildningstillfällen kring Fysisk aktivitet på recept (FaR) hölls via Teams på förfrågan från flera enheter, bland annat hela mödrahälsovården och alla familjecentraler i Värmland. Sakkunnig inom regionens lokala programområde (LPO) för levnadsvanor deltog i en utbildningsdag för ST-läkarna med fokus på sjukdomsförebyggande arbete kopplat till levnadsvanor.

En del planerade satsningar med utbildning och kommunikation behövdes dock ställas in på grund av coronapandemin och de omprioriteringar den innebar.

Aktiviteter utifrån åtgärder med syfte att bidra till målområdets långsiktiga målsättning

Som ett led i att optimera regionens läkemedelsförskrivning genomfördes en insats på Vårdcentralen Eda inom projektet Hållbar Vårdcentral. Ett receptbedömningsteam bestående av läkare, sjuksköterska och farmaceut testade ett nytt arbetssätt där fokus låg på läkemedel med stor överförskrivning. Insatsen resulterade i en minskad läkemedelsförskrivning med nästan 60 000 dygnsdoser och en minskad läkemedelskostnad för vårdcentralen med knappt 0,5 miljoner kronor årligen. Störst skillnad i förskrivning sågs för paracetamol, protonpumpshämmare och NSAID. Inom projektet utformades en lathund för att ge en enkel översikt med information och tips på åtgärder för förskrivare, för att arbeta mer hållbart kring läkemedelsförskrivning.

För en optimerad läkemedelsförskrivning ligger också stort fokus på det hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande arbetet. Under 2021 påbörjades planering och förberedelse för införande av konceptet Hållbar hälsa. I konceptet ingår bland annat hälsosamtal online för att kunna erbjuda en digital möjlighet till råd och stöd kring förändrade levnadsvanor. Under året infördes specifikt stöd för digital tobaksavvänjning. Levnadsvanor lyftes in som en naturlig del i de vårdförlopp som infördes under året.

I november genomförde Region Värmland kampanjen Rädda liv och miljö. Kampanjens syfte var att motivera människor att lämna in överblivna läkemedel till apotek för att minska påverkan på miljön och tillgång till läkemedel i hemmen. På så vis begränsas även tillgång till metoder för självmord. Enligt statistiken för nyheter och sociala medier nåddes många av informationen om vikten av att lämna in läkemedel på apotek.

Kassationen av läkemedel kan minskas genom säkrare och effektivare läkemedelshantering, exempelvis genom ett utökat antal läkemedelsautomater. Under året installerades och togs läkemedelsautomater i bruk på sjukhusen i Torsby och Arvika.

Bidrag, medel och stöd

Långsiktig målsättning: Vi bidrar till att värmländska aktörer uppnår en hög nivå av hållbarhet²⁰ genom att ställa krav på mottagare av bidrag, medel och stöd att ständigt utveckla sitt arbete inom området.

⊕ Målområdet utvecklas till stor del enligt plan

Utvecklingen inom målområdet var positiv under året. Stora steg togs genom att bara påbörja en dialog inom området och skapa en arbetsgrupp för samverkan inom regionen med att utveckla miljökriterier och inarbeta dem i olika ansökningsprocesser för bidrag, medel och stöd.

Mål 2024	Resultat			
	Indikator (enhet)	Jämförelsevärde (år)	2021	2024
Miljökrav ska utvecklas och inarbetas i verktyg i syfte att säkerställa att beviljade bidrag, medel och stöd medverkar till en ökad ekologisk hållbarhet.	Kvalitativ redovisning	Under hösten pågick en dialog med verksamheter inom regionen som hanterar bidrag, projektmedel och stöd för att hitta ett nuläge inom målområdet och lämpliga representanter till en arbetsgrupp.		

Kommentarer till resultatet

Miljökrav ska utvecklas och inarbetas i verktyg i syfte att säkerställa att beviljade bidrag, medel och stöd medverkar till en ökad ekologisk hållbarhet

Eftersom målområdet är helt nytt pågick under hösten en dialog med verksamheter inom Region Värmland som hanterar bidrag, projektmedel och stöd, för att hitta ett nuläge inom målområdet och lämpliga representanter till en arbetsgrupp. Efter dialogen blev det än mer tydligt att arbete sker parallellt inom verksamheterna med att ta fram riktlinjer och nya metoder för Region Värmlands ansökningsprocesser.

Kultur- och bildningsnämnden tog under våren beslut om en gemensam riktlinje för Region Värmlands bidrag inom nämndens ansvarsområde. Som ett allmänt villkor anges att bidrag ges till organisationer som främjar hållbarhet ur de tre dimensioner som omfattas i Agenda 2030: ekonomisk hållbarhet, social hållbarhet och miljömässig hållbarhet. Hur villkoret ska redogöras för skiljer sig åt i ansökningsmallarna.

Det digitala verktyget Hela Värmland tas fram och ska användas för ansökningsprocessen av projektmedel inom verksamheten Regional utveckling. Även detta verktyg ställer kriterier utifrån samtliga tre hållbarhetsdimensioner. Tanken med verktyget är att öka samverkan i och mellan projekten genom att i verktyget synliggöra alla pågående projekt.

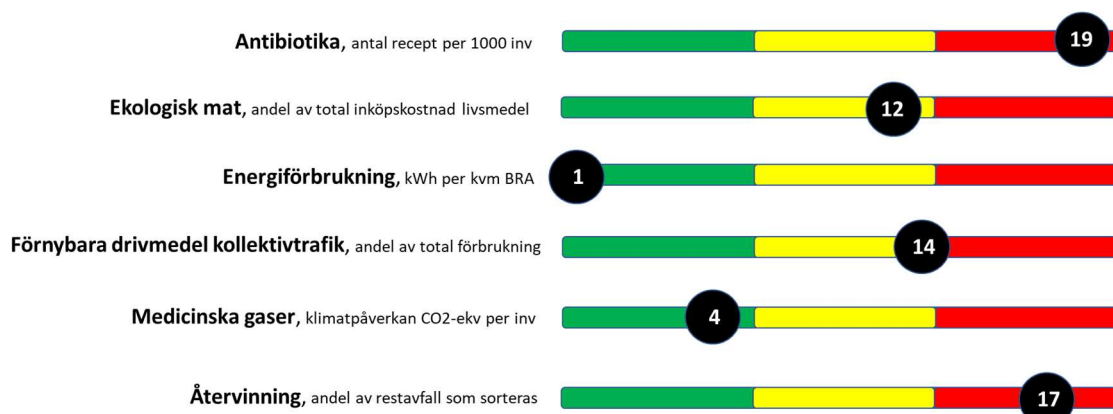
Ett uppstartsmöte med arbetsgruppen genomfördes i slutet av året. Arbetet med att utveckla miljökriterier och inarbeta dem i olika ansökningsprocesser påbörjas under 2022. Eftersom omfattningen och mottagarna av bidrag, medel och stöd skiljer sig kraftigt åt, behöver grundläggande miljökriterier utvecklas som kan anpassas till respektive ansökningsprocess. Det är viktigt att inte små aktörer utesluts.

²⁰ Avser såväl den ekologiska som sociala och ekonomiska dimensionen.

Nationell jämförelse

Årligen gör Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) en nationell jämförelse av regionernas miljöarbete i rapporten Öppna jämförelser. Den senaste rapporten, som jämför regionernas miljöarbete under 2020, släpptes under andra halvan av år 2021. Rapporten Öppna jämförelser och dess sex miljöindikatorer speglar i huvudsak utvecklingen inom minskad klimatpåverkan, giffri miljö, biologisk mångfald och resurseffektivitet. Det övergripande syftet med Öppna jämförelser är att stimulera regionernas lärande och verksamhetsutveckling.

Jämförelsen görs genom att den tredjedel av regionerna som uppvisar bäst resultat grönmarkeras, den tredjedel som uppvisar sämst resultat rödmarkeras och den tredjedel som återfinns i mitten gulmarkeras. I figur 2 kan Region Värmlands placering för senaste rapporten avläsas.

Figur 2. Region Värmlands placering för respektive miljöindikator inom Öppna jämförelser rapport för år 2020.

De förändringar som skett inom respektive område för Region Värmland sammanfattas nedan:

- Sedan 2017 har Region Värmlands placering inom antibiotika dalat från att ligga på plats 6 av 21 till plats 19 av 21. Jämfört med den region som placerat sig först förskriver Region Värmland knappt 50 mer antibiotikarecept per 1 000 invånare.
- Inom ekologiska livsmedel har Region Värmland bibehållit snarlik gulmarkerad placering sedan många år tillbaka och följer även trenden med en ökad andel ekologiska livsmedel som köps in per år.
- Region Värmland innehar toppplaceringen inom energiförbrukning, det vill säga att regionen förbrukar minst energi per kvadratmeter av alla regioner, en placering som Region Värmland innehaft länge.
- Inom förnybara drivmedel i kollektivtrafiken ligger Region Värmland på en snarlik placering jämfört med de senaste åren och följer även här trenden med ökad andel förnybara bränslen i kollektivtrafiken.
- Jämfört med föregående år har Region Värmland gjort stora förbättringar inom medicinska gaser. Region Värmland är duktig på att ha en hög insamling och destruktion av lustgas, likväl är regionen restriktiv med användningen av andra mer klimatpåverkande medicinska gaser.
- Inom materialåtervinning har det största tappet skett för Region Värmland. År 2016 låg regionen på en grön placering (6 av 21) och har nu fallit ner till plats 17 av 21. I och med att materialåtervinningsgraden har sjunkit ytterligare under 2021, kan Region Värmland vänta sig att än en gång inneha en röd markering inom denna miljöindikator för Öppna jämförelser 2021.

Övriga insatser under året

Uppstart och förutsättningar för genomförande av miljöplanen

Efter regionfullmäktiges beslut i juni om att anta Miljöplan 2021–2024 påbörjades processen för att skapa bästa möjliga förutsättningar att genomföra planen. Under hösten lades vikt på att kommunicera innehållet internt och att bilda samt starta interna arbets- och avstämningsgrupper för ökad samverkan mellan olika verksamheter i arbetet med att nå målen.

Arbets- och avstämningsgrupperna har till uppgift att bidra till att nå målen i miljöplanen genom att genomföra olika aktiviteter. Aktiviteterna baseras på de åtgärder som beskrivs i miljöplanens handlingsplan, vilken beslutades av regionledningen i december 2021. Totalt bildades tolv arbets- och avstämningsgrupper med koppling till miljöplanens målområden, exempelvis inom måltidsförsörjning och inom byggnation, inne- och utemiljöer. Gruppernas arbete pågår under hela planperioden.

En förutsättning för att målen i miljöplanen ska nås är att det finns resurser prioriterade för arbetet. Under året pågick rekrytering av miljökompetens för att förstärka arbetet inom målområdena resor och transporter samt inköp och resursförbrukning. Till handlingsplanens åtgärder finns också en central miljöbudget.

I miljöplanen anges för fyra mål att de ska kompletteras med en definition under 2021. Ett förslag till komplettering av definitioner och omformulering av mål i miljöplanen togs fram under hösten och förväntas tas beslut om i regionstyrelsen i början på 2022.

Ett fossilfritt Region Värmland 2045

Under 2021 fortgick genomförandet av en utredning om hur Region Värmland, som organisation, ska uppnå Parisavtalets överenskommelser och Sveriges nationella målsättning om ett fossilfritt välfärdsland. Utredningen ritar ut kompassriktningen för vad Region Värmland bör satsa på och vilka verktyg som finns till förfogande som hjälp för styrning. Utredningen går till regionfullmäktige för beslut under 2022.

Projekt Hållbar Vårdcentral

Ett flertal insatser pågick under året inom det interna projektet Hållbar Vårdcentral. Projektet syftar till att undersöka hur verksamheten kan optimeras för att minimera miljöavtryck, effektivisera resursanvändningen samt öka tillgängligheten och möta patienternas förväntningar. Två vårdcentraler medverkar som piloter, den ena belägen i stadsmiljö och den andra på landsbygd.

Projektet genomförde under våren intervjuer med besökande patienter till vårdcentralerna Kronoparken och Eda. Resultatet visade bland annat att tre fjärdedelar av de intervjuade patienterna var positivt inställda till distanskontakt (telefon, digitalt) med vårdcentralen. Datortekniska förutsättningar för distanskontakt finns dock inte för närvarande.

Inom projektet testades ett flertal kärll för ökad materialåtervinning. Det resulterade bland annat i en upphandling av källsorteringsvagnar för inomhusmiljö, lämpliga för till exempel personalrum. Utifrån projektets insikter planeras ett fullskaleförsök på minst en vårdcentral med syfte att testa, utvärdera och föreslå vilken typ av utrustning som är nödvändig för att medarbetarna ska kunna källsortera avfallet direkt vid arbetsplatsen.

Projektet identifierade också omläggningar av kroniska sår som särskilt viktiga att arbeta med. Nya arbetsätt och material testades i en pilot. Resultatet var minskad materialförbrukning, minskade avfallsmängder, minskad antibiotikaanvändning, färre persontransporter och frigjord tid för personalen.

På Vårdcentralen Eda genomförde ett receptbedömningsteam en insats som resulterade i en minskad läkemedelsförskrivning med nästan 60 000 dygnsdoser och en minskad läkemedelskostnad för vårdcentralen med knappt 0,5 miljoner kronor. En lathund utformades också för att ge en enkel

översikt med information och tips på åtgärder för förskrivare, för att arbeta mer hållbart kring läkemedelsförskrivning.

De två vårdcentralerna deltog också i föreläsningar om hur varje medarbetare och arbetsplats kan bidra till att sänka vatten- och energiförbrukning. En rapport som sammanställer projektets erfarenheter, insikter, resultat och förslag till åtgärder presenteras i början på 2022.

Luppen synliggör perspektivet miljömässig hållbarhet

Luppen är ett verktyg för att hållbarhetssäkra beslut inom Region Värmland. En pilot påbörjades under 2021 där verksamhetsområde kultur och bildning deltar genom att använda Luppen på ärenden till kultur- och bildningsnämnden. Till varje hållbarhetsdimension finns sex frågor. I kapitlet Miljömässig hållbarhet tas viktiga miljöaspekter upp bland annat utifrån miljöplanens övergripande mål.

Verktyget ska användas för att ta fram underlag inför ett politiskt beslut, men kan även användas vid framtagande av underlag inför ett beslut på tjänstepersonnivå. Verktyget kan också användas vid start av projekt och uppdrag, avtalsskrivning, inköp eller upphandling samt vid skapande eller revidering av styrande dokument.

Samarbeten, projektdeltagande och nätverk

Ett nytt klimatberäkningsverktyg togs fram i samarbete med en leverantör och SKR. Verktyget kommer hjälpa till att jämföra regionernas klimatpåverkan vilket kan bidra till bättre förståelse och samarbeten samt att beräkningar kvalitetssäkras. Region Värmland deltog i en referensgrupp tillsammans med SKR och flera andra regioner.

Forshaga kommun driver tillsammans med Munkfors kommun ett nätverk där företag, föreningar, myndigheter och universitet möts och samarbetar för att minska klimatpåverkan i samband med att stärka det lokala näringslivets konkurrenskraft. Under året deltog Region Värmland i flera nätverksträffar där framtida samarbeten diskuterades. Åtgärder och studiebesök planeras inom nätverket under 2022, bland annat finns det ett stort intresse för laddinfrastruktur.

Länsstyrelsen Värmland håller sen flera år tillbaka i det miljöstrategiska nätverket där miljöstrategier från kommunerna och regionen möts. Inom nätverket diskuterades under året bland annat förslag och arbetssätt till det nya regionala åtgärdsprogrammet för att nå Sveriges nationella miljömål. En ceremoni ska genomföras under tidigt 2022 där medverkande kommuner och region förväntas underteckna att organisationen åtar sig att arbeta och samarbeta sinsemellan med vissa utpekade åtgärdsområden.

Region Värmland och Länsstyrelsen Värmland samarbetar även inom ett mindre nätverk där länsstyrelsens och regionens respektive avdelning för regional utveckling ingår, tillsammans med miljöstrategier från enheten Hållbar utveckling. I detta mindre nätverk diskuteras regionala utvecklingsfrågor med fokus på energi och klimat. Syftet är att finna gemensamma beröringspunkter för att öka samverkan. Under 2021 var fokus att finna formerna för träffarna för att möjliggöra fler samarbeten.

Under 2021 accepterade Region Värmland att ingå som partner i Karlstads kommuns ansökan till Viable Cities, där kommunen siktar på att bli klimatneutral till 2030. Karlstad var en av få kommuner att beviljas medel och under december månad genomfördes ett uppstartsmöte där Region Värmland och andra aktörer deltog. Region Värmland kollektivtrafik och miljöteamet på Hållbar utveckling kommer bidra till projektet genom att samarbeta med deltagande parter inom projektet, framför allt Karlstads kommun.

Fyra miljöfrukostar anordnades av Region Värmland under 2021. Miljöfrukost är ett tillfälle där olika aktörer främst från Värmland bidrar med sina erfarenheter. Syftet med träffarna är att i ett öppet klimat lyfta goda exempel och inspirera till utvecklingsarbete i huvudsak inom Värmlands län. Temat för en miljöfrukost utgår från FN:s agenda 2030 och varje träff fokuserar på ett mål och dess koppling till miljön. Teman för de fyra tillfällena under 2021 var:

- Mål 12 Hållbar konsumtion och produktion
- Mål 2 Ingen hunger
- Mål 16 Fredliga och inkluderande samhällen
- Mål 15 Ekosystem och biologisk mångfald

Tillfället som hade tema Mål 16 arrangerades i samband med demokrativeckan. Deltagarna vid tillfällena var bland annat från Värmlands kommuner, statliga myndigheter och företag. Flera medarbetare och några förtroendevalda deltog även från Region Värmland.

Slutsatser och förväntad utveckling

Höstens arbetsprocess har gett oss goda förutsättningar att genomföra miljöplanen. Det finns ett nytt strukturerat arbetssätt med de nybildade arbets- och avstämningsgrupperna som utifrån handlingsplanens åtgärder tar fram och arbetar utifrån en årlig aktivitetsplan. Miljökompetens är rekryterad för att förstärka miljöarbetet inom de målområden där vi ser störst utmaningar: resor och transporter samt inköp och resursförbrukning. Till handlingsplanens åtgärder finns också en central miljöbudget.

Genom arbetsgrupperna knyter vi viktig kompetens till oss i miljöarbetet och får möjlighet att utveckla samverkan mellan Region Värmlands verksamheter. Som en följd effekt ökar vi även våra kontaktytor och vårt erfarenhetsutbyte utanför organisationen. Det gör vi även via våra nationella samarbeten, projektdeltagande och nätverk.

Coronapandemin gav effekter inom flera av miljöplanens målområden. Allra tydligast ser vi dem när det gäller våra tjänsteresor med hyrbil, resande med kollektivtrafiken och antibiotikaförskrivningen. För att motverka en uppgång i bilresandet när samhället återgår till det nya normala, blir det viktigt att erbjuda våra medarbetare attraktiva lösningar för hållbart resande. Motsvarande lösningar krävs för att återfå värmländska kollektivtrafikresenärer.

För att hålla i den positiva trenden med en kraftigt minskad antibiotikaförskrivning även efter pandemin, planeras tätare uppföljningar och analyser av förskrivningsmönster samt informations- och utbildningsinsatser.

Materialåtervinningsgraden måste ses som den största utmaningen vi har framför oss. Målet ligger långt bort och utvecklingen har de sista två åren dessutom gått åt fel håll. Pandemin har troligtvis haft en negativ effekt. För att komma framåt och ha en chans att nå målet krävs effektfulla åtgärder snarast.

Många insatser pågår redan eller är på gång inom samtliga målområden. Under 2022 förväntas arbetet med åtgärderna i miljöplanens handlingsplan starta på allvar, vilket förväntas ge effekt på målresultatet

